

**ÅTERRAPPORTERING
2023**

ADAPTIV KLÖVVILTFÖRVALTNING

(NV-06878-21)

FOTO: KENNETH SCHULZE

Återrapportering 2023 01 01-2023 12 31 gällande avtal om Adaptiv klövviltförvaltning (NV-06878-21) mellan Naturvårds- verket och Svenska Jägareförbundet.

Nedan följer Svenska Jägareförbundets redovisning i enlighet med avtal NV-06878-21. Uppdelningen i redovisningen följer Naturvårdsverkets numrering i gällande kravspecifikation (3.1.1, 3.1.1.1, 3.1.1.2, 3.1.1.3, 3.1.1.4) som föreligger i grundavtal.

3.1.1 ÖVERGRIPANDE BESKRIVNING

Svenska Jägareförbundet, nedan kallat förbundet, har sedan avtalets ikraftträdande verkat för att vidmakthålla och utveckla den adaptiva klövviltförvaltningen i enlighet med avtalets andemening. Denna rapport avser perioden 2023 01 01-2023 12 31.

De ingående momenten i avtalet är utförda. Förbundet har genom samverkan med såväl myndigheter som andra intressenter arbetat med att öka samverkan och kunskapsnivån hos aktörerna i systemet. Detta gäller inte minst såväl förtroendevalda från jägarkåren som vanliga jägare, vilka genom utbildningar och möten fortbildats. Vidare har bred informationsspridning kontinuerligt skett via förbundets hemsida.

Den direkta rådgivningen via telefon och e-post till människor som har olika frågor rörande klövviltförvaltningen sker löpande och är relativt omfattande. Denna efterfrågade rådgivning kommer alltifrån enskilda jägare/markägare och lantbrukare till personer som har formella uppdrag inom Älgskötselområden (ÄSO) och Älgförvaltningsområden (ÄFO).

3.1.1.1 DELAKTIVITET 1

UTBILDNINGSSINSATSER INOM OMRÅDET ADAPTIV KLÖVVILTFÖRVALTNING

Förbundet har på samtliga nivåer av den förvaltande organisationen, med tyngdpunkt mot ÄSO, genomfört en stor mängd utbildningsinsatser över hela landet. Utöver de mer artspecifika tematutbildningarna har sammankomster och utbildningstillfällen genomförts för att öka kunskapen kring aktuella och relevanta forskningsresultat kopplade till ämnet.

Som exempel på detta har förbundet informerat om den rapport vilken Naturvårdsverket lät publicera under maj 2022 rörande älg och skog. Utöver de samlade resultaten i den rapporten har andra forskare undersökt det samlade klövviltssamhällets betydelse, likväl som exempelvis bär- risets betydelse som foderresurs för klövviltet. Förbundet har även ambitionen att, inom ramen för uppdraget, verka i enlighet med Naturvårdsverkets uppdaterade och gällande viltstrategi.

I många fall överlappar denna delaktivitet rörande utbildningsinsatser med 3.1.1.2 (samverkansinsatser) då faktaförmedling och samverkan går hand i hand. Primärt gäller detta fysiska möten då digitala träffar med många deltagare har sina begränsningar avseende en levande dialog med plats för alla deltagare. För att exemplifiera detta kan nämnas exkursioner där deltagarna från olika intressen i fält kan öka sina kunskaper, vidga sina vyer och få fler perspektiv samtidigt som samverkan sker mellan deltagande intressen med ökad förståelse för varandras förutsättningar.

Rörande specifika utbildningsinsatser inom viltförvaltningen är oftast de primära intressenterna enskilda jägare eller företrädare för ÄSO:n. Andra intressenter erbjuds att delta, men deras deltagande är generellt mer sparsamt.

En viktig parameter att ha med sig är dock det stora överlappet mellan definierade intressegrupper. En stor andel av jägarkåren är markägare och till exempel även aktiva skogsbrukare och lantbrukare. Detta resonemang kan vidgas till att de flesta jägare har fler intressen utöver jakt. Det kan vara orientering eller golf, vilka aktiviteter både kan beröra och beröras av klövviltet. När en person som jagar deltar i en utbildning enligt rubricerat tema tenderar den att kategoriseras just som jägare även om personen samtidigt kan representera såväl agrara näringar som ett allmänt samhälls- eller fritidsintresse.

De artspecifika utbildningar vilka förbundet erbjuder har under året genomförts vid ett flertal tillfällen och med olika upplägg. Digitala föreläsningar har varit populära och bilden är att delvis nya målgrupper nås. Detta rör i många fall jägare som annars inte hade avsatt en kväll för den traditionella fysiska utbildningen i en bygdegård eller skyttepaviljong.

En redovisningsteknisk detalj som uppstår med det digitala konceptet är att även om målgruppen är den lokala nivån så blir inte geografien som berörs lika lätt att definiera. En fysisk träff berör ofta, och har deltagande från ett eller flera skötselområden eller jaktvårdskretsar, medan digitala utbildningarna ofta har deltagare från hela landet. Det blir då lättare att nå jägare och markägare som bor långt ifrån området de jagar och verkar inom så att kunskapen når en större andel berörda inom den geografi utbildningen riktar sig till. Förbundet försöker i dessa fall utröna vilken den dominerande geografien är från deltagarna för den länsvisa redogörelsen.

Metodiken kan ju dock innebära att föreläsaren fysiskt befinner sig på en helt annan plats i landet än den huvudsakliga målgruppen. Förbundet ser inte detta som ett praktiskt problem utan snarare en styrka, men önskar genom denna förklaring redogöra för vissa oklarheter rörande hur redovisningen ska definieras och redogöras för. Upplägget bidrar dock starkt till att tillsammans med övriga aktiviteter verka för att de övergripande målen uppnås.

Rörande temat digitala lösningar har en ökning skett 2023 till fler fysiska möten efter pandemin via klövviltssamråd och utbildningar rörande klövvilt. Återgången är dock långt ifrån fullständig utan en mix av digitala och fysiska möten samt kurser har arrangerats och erbjudits. Bilden är att detta renderat till ett högre deltagande och att nya målgrupper nås och engagerar sig. Kravet på fysiska utbildningar och samverkansinsatser är en tydlig del inom ramen av upphandlad verksamhet på ämnet. Det digitala mötet kan inte fullt ut ersätta det fysiska men de kompletterar varandra på ett bra sätt och tillgodoser i viss mån olika gruppers önskemål.

Rådjur

Intresset för rådjursförvaltning har under året fortsatt upplevts som positivt. Här har bland annat förbundets utbildning om rådjursförvaltning, Råköll, under året hållits såväl fysiskt som digitalt med flera hundra deltagare totalt.

Rådjuret var en väldigt omdebatterad art under processen med att fastställa de nu rådande jakttiderna vilka trädde i kraft 1/7 2021.

Arten har även enligt tillgängliga underlag, såsom avskjutningsstatistik och trender jämfört andra arter rörande viltolyckor, ökat något de senaste åren ifrån ett nationellt perspektiv. Detta till skillnad från älg och vildsvin, vilka finns mer allmänt spridda inom denna geografi men som minskat kraftigt, gör rådjuret till ett relativt sett viktigare bytesdjur vid jaktutövningen.

Rådjursstammens storlek i Götaland har dock visat på den första minskningen sedan 2018, något som kan förklaras med ökande rovdjursstammar inom regionen. Sett utifrån rådjursstammens utveckling i Norrlandslänen, vilken främst kan följas med avskjutningsstatistik men även statistik för trafikolyckor med vilt, skulle rådjursjakten kunna ökas.

FOTO: NIKLAS LILJEBÄCK

Vildsvin

Vildsvinsstammen minskar fortsatt nationellt och även lokalt på de flesta håll, även om det finns undantag. Det som också, förutom de nu tillåtna hjälpmedlen bildförstärkare och termiska sikten, möjligen kan vara en bidragande orsak till denna minskning är förekomsten av Salmonella Choleraesuis som påvisats i några områden.

Intresset och trycket på fortbildning har i viss mån minskat med den i många fall vikande skadebilden. En bedömning för framtiden är att efterfrågan kan öka rörande kunskap om förvaltning av arten. Efterfrågan av utbildningsinsatser historiskt rörande vildsvin har varit kopplade till hur skadebilden kan minimeras och hur effektivare jakt i syfte att decimera stammarna har kunnat bedrivas. I takt med att stammarna blir glesare kan efterfrågan på långsiktig populationsvårdande förvaltning öka.

Förbundets löpande rådgivning rörande vildsvin sker genom förbundets kanaler, men även till stor del via telefon, e-post samt vid olika möten. Den sedan tidigare publicerade "Handlingsplan vildsvin" vilken finns såväl digitalt som i tryckt format, men framför allt finns den tillsammans med annan information på förbundets hemsida. Löpande har frågor och rådgivning kopplade till vildsvin ofta handlat om sjukdomsövervakning och sjukdomars eventuellt bidragande effekter till vildsvinens starka nergång.

I samband med att utbrottet av Afrikansk svinpest skedde i Fagersta kunde en markant ökning av information om denna sjukdom konstateras i områden med etablerade vildsvinsstammar. Men även frågeställningarna rörande salmonella är frekventa. Detta tangerar viltprovtagningen, vilket är ett separat upphandlat uppdrag, men de förvaltningsmässiga effekterna faller in under detta område.

Utbrottet av Afrikansk svinpest har satt ett stort fokus på vildsvinsförvaltningen och krav på en aktivare förvaltning, trots en sedan flera år vikande vildsvinsstam. Statistik från Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) visar på 98 365 trikintester av vildsvin under 2023 jämfört med 113 803 tester 2022 eller 161 072 tester toppåret 2020. Trikintesterna sammanfaller väl med avskjutningsstatistiken och samlade data tyder på en tydligt vikande population.

Användandet av mörkerriktmedel vid vildsvinsjakt är ett inte helt okomplicerat ämne. Förbundet gör bedömningen att det finns en problembild som främst består av felsskjutningar av exempelvis tamdjur. Detta kräver återkommande rådgivning, utbildning och förklaringar. Då icke svenska jägare, utifrån mediala och polisiära uppgifter om anmälda fall, tycks vara överrepresenterade vid dessa ärenden är det svårt att få effekt med rådgivning enbart till den svenska jägarkåren.

Förbundets analys är att mörkerriktmedel är effektiva hjälpmedel, vilka starkt har bidragit till den decimering av vildsvinsstammen som nu dokumenterats. Förbundet ser i nuläget inga behov av ytterligare verktyg för att reglera vildsvinspopulationen.

Vildsvinsskadorna var stora 2019 vilket föranledde att Svenska Jägareförbundet startade Vildsvinshjälpen. Lantbrukare kunde då kontakta förbundet som förmedlade kontakten till jägare som kunde skyddsjaga i grödorna. På kort tid anmälde sig över 2 000 jägare som var villiga att hjälpa till med att jaga vildsvin på odlade grödor. Bland lantbrukare visade sig intresset dock vara mindre, under första året var det cirka 30 som ville ha hjälp. Dessa 30 var över hela landet och trots en omfattande marknadsföring var inte behovet större. Under åren därefter var intresset fortsatt begränsat och 2023 lades Vildsvinshjälpen ner. Vildsvinhjälpen har dock varit viktigt ur ett annat perspektiv. Dialogen mellan jägare och lantbrukare har på många platser blivit bättre. När man förstår varandras problem och utmaningar är det lättare att hitta lösningar.

Jägareförbundet och Lantbrukarnas riksförbund tog våren 2018 initiativ till en hemställan för att förenkla försäljningen av vildsvinskött. Den tidigare regeringen hörsammade behovet och Livsmedelsverket gavs i uppdrag att presentera ett förslag på regelverk och villkor för en sådan försäljning. Detta förslag har presenterats av Livsmedelsverket och legat klart under 2023 varvid flera kontakter med berörda myndigheter och beslutsfattare har tagits för att bidra till att driva processen framåt. Under året har någon ny lagstiftning om regellättnader ännu inte trätt i kraft. Under året har dock material för att möta utbildningsbehovet, och de tänkta kraven, förberetts av förbundet utifrån de förutsättningar som Livsmedelsverket föreslagit, samt förankrats med Livsmedelsverket för att säkerställa kvalitet och intention.

Dovvilt

Dovviltet har under en lång tid ökat i numerär och långsamt spridit sig. Även om artens utbredning areellt sett är begränsad och den fortsatt saknas på många håll ser förbundet ett ökat behov av rådgivning, utbildning och ökad samverkan. Behoven är förstas störst där stammarna är som tätast men även i andra områden, vilka befinner sig i en etableringsfas, efterfrågar stöd i olika former. Dovviltet är en art som kräver förvaltning och samverkan. Under året har initiativ tagits för att i samverkan med andra aktörer och på frivillig väg förvalta arten mer målstyrt inom befintliga ÄSO-strukturer.

Dovviltet är den art av klövviltet som ökar mest i antal inom Götaland samtidigt som spridningen också ökar, även om det sker sakta. Sedan 2012 har avskjutningen av dovilt inom regionen ökat med cirka 125 procent, från 24 206 fällda djur 2012 till 54 577 fällda djur 2022. Det finns dock fortfarande stora områden som ännu inte har dovilt samtidigt som andra områden har mycket stora populationer. I delar av de områden där arten börjat etablera sig efterfrågas kunskap om förvaltningen av dovilt.

Södermanland och delar av Västra Götaland har sedan flera år arbetat med en ökad målstyrning i förvaltningen på frivillig väg inom ramen för ÄSO-strukturen. Men längst har man kommit i Östergötland. Även om inte förvaltningen är lika detaljerad rörande exempelvis tilldelningar och avskjutning som avseende älg och kronvilt så finns på många håll en ökad medvetenhet, målstyrning och samverkan. Detta uppnås genom inventeringar, insamlande av avskjutningsstatistik, fastställande av inriktningsmål och uppföljningar. Sammantaget bidrar det positivt även om det fortsatt finns stora behov och utmaningar.

Kronvilt

Kronviltet, vilket till stor del administreras och förvaltas inom samma strukturer som för älg, förutom i Skåne län, tenderar att minska i många traditionella kärnområden. Förbundet har i många fall varit berörda skötselområden behjälplig med rådgivning och plantläggning. De reduktioner som genomförts har i hög grad legat i linje med den fastställda inriktningen och ofta har fyllnadsgraden i planerna varit högre än motsvarande för älg.

Bland förbundets medlemmar och aktiva förvaltare har det under året märkts ett ökat intresse för förvaltning av kronvilt. Detta rör främst områden där arten relativt nyligen återetablerat sig snarare än de som haft dem under längre tid. Förbundet har förmedlat kunskap via sin kronviltsutbildning samt initierat samverkan och inventeringar. Samtliga län i Sverige utom Gotland och Norrbotten har nu områden med etablerad kronviltsstam och registrerade kronskötselområden. Förbundet ser en ökad förfrågan om utbildning och rådgivning i de delar av landet där kronviltet är i en etableringsfas eller inom områden med relativt sett glesa, men växande stammar.

I Norrlandslänen fortsätter kronviltet att sprida sig och förekommer nu på fler platser om än i relativt sett låga tätheter. Dock uppfattar förbundet ett tydligt mönster av ökad etablering av kronvilt i miljöer där de tidigare försvunnit ifrån. Norrbotten har ännu inga kronhjortsskötselområden registrerade men observationer av kronvilt förekommer regelbundet. I övriga Norrlandslän är förvaltningen i sin linda med ett ökande antal kronskötselområden. Kunskapen om och intresset för jakt på kronvilt behöver stärkas för att på ett väl avvägt sätt hantera den växande stammen.

Älg

En vikande älgstam kan konstateras över i stort sett hela landet. Det mesta pekar på den lägsta älgavskjutningen på cirka 50 år. Utbildningar inom älgförvaltning har genomförts vid ett antal tillfällen. När dessa arrangemang ska kategoriseras enligt uppdragets olika delar överlappar de ofta och innehåller flera delar. Exempelvis så är det vanligt att det, främst vid fysiska utbildningar, innehåller en stor del av samverkan. Vidare innehåller utbildningarna en stor del som faller under 3.1.1.4 Stöd i älgförvaltningen.

Antalet utbildningsinsatser under 2023

I hela landet har under året genomförts en mängd utbildningsinsatser utöver det antal i avtalet stipluerade. I många län dubbelt så många utbildningsinsatser än kravet. Vad gäller viltslag så har aningen fler genomförts rörande älg, men också flera utbildningar avseende kronvilt, dovilt och rådjur. Det kan noteras att vildsvinsutbildning inte tenderar att vara lika efterfrågad längre.

Älg- och kronviltsutbildningarna har genomförts mot främst jägare och älgförvaltningsorganisationen (ÄFO/ÄSO), men även företrädare för jord- och skogsbruksintresset. När det gäller vildsvinsutbildningar så har där varit utbildningar som genomförts för samhällets intressenter. De fysiska utbildningarna dominerar, 75 procent av utbildningar är fysiska. Fördelen med de digitala utbildningarna är att varje tillfälle har betydligt fler deltagare än de fysiska utbildningarna.

3.1.1.2 DELAKTIVITET 2

VERKA FÖR EN EKOSYSTEMBASERAD FÖRVALTNING GENOM SAMVERKANSINSATSER

Distinktionen mellan samverkansinsatser och övriga rubricerade aktiviteter är överlappande. Vilket kan beskrivas som att andra aktiviteter inom detta avtalsområde ofta har inslag av samverkansinsatser om deltagandet inkluderar intressenter med andra intressen än jakt eller till exempel med verksamheter med agrar anknytning. Vilket tidigare angivits är en stor andel av jägarkåren, enligt undersökningar från SLU, även jord- och skogsägare varför det får ses som normalfallet vid kontakter med grupper inom jägarkollektivet.

Inom den adaptiva förvaltningsmodellen är en del att sätta mål, vilka följer principen SMART. Begreppet syftar till Specifikt, Mätbart, Accepterat, Realistiskt samt Tidsatt. Avseende samverkansinsatser så kopplar de primärt mot att målen ska vara accepterade men de övriga parametrarna är trots allt de som ska accepteras. Följden är att övriga insatser för att få till en mer ändamålsenlig viltförvaltning inbegriper ledet av samverkan mellan de ingående intressenterna.

Traditionellt har intressenterna utgjorts av företrädare för jaktliga intressen samt företrädare för ägande samt agrara näringar såsom jord och skog. Utöver dessa har aktuella förvaltande myndigheter vid relevans varit representerade. Dessa kan i olika forum variera men utgörs vanligen av berörd länsstyrelse men kan även vara till exempel Polismyndigheten eller Skogsstyrelsen. Efter inrättandet av Viltförvaltningsdelegationerna (VFD) 2010 enligt förordningsbeslut, vilket sedan reviderats, har denna konstellation och nivå varit det naturliga forumet för bredare överläggningar och samverkansinsatser.

Det avtal denna återrapport avser stipulerar att en bredare samverkan även ska ske på "lokal nivå, det vill säga under länsnivå". Förbundet försöker hitta naturliga intressenter för detta men i många fall är det svårt eller med ett svalt intresse.

I enskilda fall är det naturligt då det kan omfatta samverkan med kommuner, idrottsanläggningar, golfbanor eller orienteringsevenemang. Forumet är dock inte självklart på lokalplanet och den formaliserade nivån rör län där interagerande med VFD utgör basen för en bredare samverkan med ett flertal intressenter representerade utöver de traditionella inom jord och skog.

Även andra konstellationer berör vilt såsom skogliga råd. Inom liknande forum är dock oftast inte viltet i fokus utan snarare effekter av vilt på den agrara näringen eller den agrara näringens effekter på viltet.

En reflektion baserad utifrån ett flertal medarbetares, förvisso subjektiva, men ändå samstämmiga uppfattningar är att det blivit svårare att enas kring fakta. Denna fakta kan röra nya forskningsrön såsom orsakssamband eller beräkningsmodeller för klövviltstäthet. Utvecklingen är problematisk då fakta bör utgöra grunden i samverkan, även om viljeinriktningarna rörande mål och utveckling naturligtvis divergerar utifrån intresse och bevekelsegrund.

Då avtalet, vilket denna återrapport hänvisar till, stipulerar att aktiviteterna som genomförs dels ska vila på fakta, dels att ett uttalat mål är att sprida ny kunskap ser förbundet denna utveckling som problematisk. För att exemplifiera detta kan nämnas de svaga kopplingarna mellan populationstäthet och uppmätt skadenivå. Ett annat exempel är Lst-Moose där tilltron tycks bygga på huruvida resultaten ligger inom ramen för tidigare subjektiva uppfattningar snarare än faktagrunden resultaten vilar på.

Förbundet har under loppet av avrapporterad period inte i alla län genomfört aktiviteter vilka kan sägas inkludera en bredare grupp än markägare/jägare rörande samverkan.

I Östergötland (Götaland) pågår ett initiativ vilket i struktur och upplägg är snarlikt det beskrivna "Dovviltprojektet" i Södermanland, även om detta projekt också inkluderar vildsvin. Projektet startade under 2022 och är treårigt, intresset har beskrivits som stort. Förutom förbundet deltar länsstyrelsen, LRF och Jägarnas Riksförbund. Finansiering sker via Landsbygdsprogrammet samt Naturvårdsverket som beviljat medel ur viltvårdsfonden.

Målsättningen med projektet sammanfattas i fem punkter:

- Bättre kunskap om dovilt- och vildsvinsstammarna i länet. Inventeringar och uppföljning av jaktresultat ska ge en bättre kunskap om stammarnas storlek, sammansättning och reproduktion.
- Ökad lokal kännedom – mer förutsägbar förvaltning. Ökad lokal kunskap om viltstammarna ger underlag att planera kommande avskjutning, mot vilka individer samt var i skötselområdet den ska riktas.
- Minskade skador inom jord- och skogsbruk. Bättre samverkan och kännedom om viltstammarna ökar möjligheterna att förebygga skada genom avskjutning och utveckling av störande åtgärder samt nå lämpliga nivåer på stammen för att minska skador och det totala betetrycket i skog och mark.
- Högre kvalitet på dovilt- och vildsvinsstammarna. En långsiktigt planerad avskjutning ska leda till ett, för området, lämpligt antal individer i rätt köns- och åldersklasser vilket långsiktigt ger kvalitativa viltstammar i balans.
- Öka statusen på dovilt och vildsvin som art. Samverkan mellan berörda intressen ska bidra till ökad samsyn för viltstammarnas målbild samt hänsynstagande till skadeproblematiken, vilket bör leda till att dovilt och vildsvin värdesätts mer som arter. Acceptans för vilt i markerna ska öka.

Totala antalet samverkansinsatser under 2023

Under året har förbundet genomfört ett antal samverkansinsatser som klart uppfyller det stipulerade antalet enligt avtalet i alla län. När det gäller älgförvaltning har samverkan främst genomförts mellan jägarintresset, älgförvaltningsstrukturen (ÄFO/ÄSO) och företrädare för jord- och skogsbruk. När det gäller samverkan rörande vildsvin så är även samhällsintresset mer med.

3.1.1.3 DELAKTIVITET 3 UTVECKLA OCH TILLGÄNGLIGGÖRA HELHETSKONCEPT FÖR LOKAL REGLERING AV TÄTHET OCH SAMMANSÄTTNING AV ARTERNA KRONVILT, DOVVILT, VILDSVIN OCH RÅDJUR INOM NUVARANDE STRUKTUR FÖR ÄLGFÖRVALTNINGEN

Förbundet har under berörd tidsperiod interagerat med andra aktörer för att vidmakthålla samt initiera verksamheter i delaktivitetens anda. Det som saknas är direkta, stödjande aktiviteter kopplade till initiativ från beställaren.

Klargörandet är inte en kritik utan ett förtydligande då det i ändamålsskrivningen står beskrivet att uppdragstagaren ska "verka för och stödja Naturvårdsverket" i arbetet med framtagande av helhetskoncept. Då inga direkta sådana koncept initierats under perioden så omfattar redovisningen lokala och regionala initiativ där förbundet varit en aktiv part. För att exemplifiera sedan tidigare pågående samt nyligen initierade projekt väljs ett per landsdel.

I delar av Götaland och Svealand har frågor om flerartsförvaltning tagit stor plats. I viltrika områden innefattar detta hur man bör förvalta olika förekommande klövvilt och hur de interagerar, konkurrerar och påverkar varandra. I andra områden med glesa klövviltstammar med stark påverkan från varg och björn handlar det mer om att hitta en förvaltning som även i framtiden kan medge en meningsfull jakt.

Under året har förbundet tagit fram en utbildning i flerartsförvaltningens grunder. Utvecklingen av denna har skett i samråd med berörda myndigheter och relevanta forskare på området.

Norrland

I Norrlandslänen är det framför allt älg och kronvilt som förekommer. Här kan i detta sammanhang nämnas Västerbottens län som sedan ett par år genomfört en vårinventering av kronvilt under förbundets organisation för att generera ett bättre beslutsunderlag för kronskötselplanerna inom artens huvudsakliga utbredningsområde i länet.

Inventeringsmetodiken saknar förvisso kvalitetssäkring men är i brist på andra alternativ "best practice". Då metodiken bygger på simultanräkning, eller i alla fall räkning samma kväll, så ger resultatet ett mått på lägsta vinterstam innan reproduktion och en skattad sammansättning.

Förutsatt att det inte förekommer en betydande säsongsstyrd migration så kommer resultaten alltid underskatta verkligheten avseende numerär. Inventerarna ser helt enkelt inte alla individer men det ger ett lägsta mått på antal/täthet. Hur hög observerbarheten är, det vill säga hur hög andel av populationen som observerats, blir en skattning. Oaktat detta tenderar inventeringar av denna modell i områden med etablerad förekomst visa på högre tätheter än de skattade.

En annan faktor som inte ska underskattats är att initiativet ökar delaktighet och engagemang i förvaltningen samt att det bidrar till ökad samverkan och tilltro till resultat.

Svealand

I Södermanlands län initierades för ett antal år sedan det så kallade "Dovviltprojektet". Initiativtagare var länsstyrelsen samt lokalavdelningar för LRF, Jägareförbundet samt Svenska Jordägarförbundet med finansiellt stöd av Naturvårdsverket.

Efter en uppstartsperiod på ett par år med ett flertal arrangemang med målgruppen av länets då 43 älgskötselområden så har effekterna förvisso avtagit men ett flertal områden bedriver ändå verksamhet i projektets anda. Förbundet har bedrivit stödjande verksamhet mot de områden som försöker hålla kontinuitet och verka för en målstyrd förvaltning av doviltet.

Ambitionerna i förvaltningen är oftast inte lika höga rörande doviltet i dessa områden som avseende älg eller kronvilt. Snarare skapas övergripande mål likt ökad eller minskad täthet eller förändrad könskvot. Det kan även omfatta mål rörande sammansättning och fördelning avseende kön och ålder bland fällda djur. Målen följs generellt upp med en koordinerad vårinventering av populationen innan förnygring samt sammanställande av avskjutningsstatistik.

Fördelen med doviltet när det gäller vårinventering är att handjuren fortfarande är hornbärande vid inventeringstillfället och därmed lättare kan separeras från övriga kategorier. Sammantaget ger resultatet ett trendmått på om utvecklingen och åtgärderna styr mot de önskade förändringarna. Förbundet har löpande rådgivning och information för att vidmakthålla det engagemang vilket krävs för att underhålla denna förvaltning.

Götaland

Även i Götaland har dialogen med länsstyrelserna fungerat väl generellt, även om variationer i arbetssätt finns. Variationen är större avseende hur lösningar och samarbeten ser ut i de olika länen inom Götaland. Förbundet ser inte ett generellt problem i att man lokalt finner de upplevt bästa lösningarna för samarbete och interaktion med systemets aktörer utan upplever att det fungerar väl.

FOTO: KENNETH SCHULZE

3.1.1.4 DELAKTIVITET 4 STÖD INOM ÄLGFÖRVALTNINGEN

Skötselplaner

Förbundet genomför årligen aktiviteter för att förbättra skötselplanerna inom många av landets ÄSO samt ÅFO. Det är även skillnader i hur uppdraget uppfyllts mellan de olika landsdelarna. Förutsättningarna för förvaltningen varierar stort över landet.

Norrland

I Norrland har älgstammen minskat tydligt under lång tid. Denna minskning har accelererat de senaste fyra säsongerna och reaktionerna bland jägarna är på många håll starka. Man anser att minskningen på de flesta håll har varit för kraftig, vilket både skapar ett engagemang men samtidigt utmaningar.

Jaktsäsongen 2023/2024 minskade avskjutningen av älg drastiskt. Det fanns troligen flera samverkande faktorer som ledde till detta. Det finns färre älgar och många jaktlag valde att aktivt hålla igen på avskjutningen. Ett tidigt snötäcke och kyla redan i mitten av oktober ledde också till att jakten på älgkalv kom av sig och nivån på fällda kalvar blev lägre än beräknat. Totalt sett har uttaget ur älgstammen minskat kraftigt sedan 2020 då man fällde drygt 44 000 älgar medan man 2023 fällde knappt 27 000 älgar.

Insikten om den vikande älgstammen har slagit igenom med ett allt större intresse för förvaltningsutbildningar och information samt lokala överenskommelser. Delvis sker detta vid sidan av den ordinarie förvaltningen via älgförvaltningsgrupperna. Återhållsamheten i avskjutningen den senaste säsongen kan möjligen ha lett till att älgstammens minskning nu planat ut.

I de fyra nordligaste länen har verksamheterna i hög grad planerats i samråd med respektive länsstyrelse. Generellt har sedan större insatser riktade mot ÅFO och ÄFG skett i samverkan med länsstyrelse och markägareintresset. Dessa insatser har i huvudsak haft inriktningen av att förklara och utbilda företrädarna i Älgfrode och dess funktionalitet och behov av ingångsdata. Ett led i detta är även att förevisa vilka data som behövs och var dessa återfinns. Deltagarna utbildas även i hur de ska uttolka historisk utveckling kopplat till tidigare åtgärder samt hur denna kunskap kan användas för att prognosticera insatsers effekter på framtida utfall.

Rörande utbildning och rådgivning för ÄSO har dessa aktiviteter varit snarlika men har till huvudsaklig del utförts av förbundet enskilt. Utöver planerade insatser såsom deltagande vid möten inom enskilda ÄSO:n sker en omfattande löpande rådgivning via mail och telefon. Ofta skickas utkast av ÄSO-planer för översyn och kontrollräkning av klöwvilsansvarig konsulent inom länen.

Denna typ av beskriven rådgivning tolkar förbundet som en del av det som ska utföras för att uppnå syftena med uppdraget. Dock finns gränsdragningsproblem avseende redovisning av direkta och siffersatta aktiviteter vilka enligt avtalet ska utföras. Denna rådgivning av mer löpande karaktär tas generellt inte upp i den siffersatta redovisningen av aktiviteter. Den utgör dock en betydande del av arbetsinsatsen och tidsåtgången för personal.

Svealand

I Svealand, här inkluderat Gävleborgs län av organisatoriska skäl, har verksamheten till stor del utförts på liknande sätt som i Norrland, men med en betydande skillnad då området berör en mindre geografisk yta men med dubbelt så många berörda länsstyrelser. I stället blir här valet att gemensamt samlas, berörda länsstyrelsernas viltförvaltande såväl enhetschefer som för klövvilt huvudansvarig handläggare enheter. Syftet var att klargöra rollfördelning, förväntningar på varandra samt att initiera den dialog och samarbete vilket avtalet stipulerar.

Utöver att skapa personliga kontakter och möjligheter till relationsbyggande mellan berörda tjänstemän genererade det gemensamma mötet möjlighet att redovisa skillnader i olika läns önskemål av samarbete och inriktning. Utfallet av det gemensamma mötet var, enligt förbundets uttolkning, att en samsyn nåddes till att länsstyrelserna i högre grad ska hänvisa förfrågningar från ÄSO/ÅFO till förbundets tjänstemän för beredning. Förbundet upplever detta förhållningssätt såväl i att följa intentionerna i avtalet som att underlätta länsstyrelsernas arbete i så måtto i att förbättra de ansökningar som inkommer har förbättrats.

Under en rad år har älgstammen i Svealand med Gävleborgs län påvisat en nedåtgående trend vad avser numerär. Det har inom många områden varit ett uttalat mål att sänka älgstammens storlek. Det är en stor minskning av älgavskjutningen jaktåret 2023/2024 i jämförelse med jaktåret dessförinnan, från 17 300 till 12 500 älgar. Det kan dels tolkas som att älgstammen är svag men är troligtvis också en återhållsamhet med avskjutningen.

Det framgår även oroande tecken på en allt sämre kvalitet i älgstammen som visar sig i sjunkande reproduktionstal. I en älgstam där numerären minskas finns alltid en stor risk att även åldersstrukturen förändras och den vuxna stammen blir yngre och därmed sämre reproduktion med allt för unga hondjur. Den predation som finns på många håll från varg och björn innebär också att fler ensamma äldre hondjur fälls då dessa har mist sin kalv/kalvar tidigare under sommaren.

Götaland

Älgstammen har minskat på de flesta håll under flera år, vilket bekräftas av älgobsen. Även avskjutningen av älg minskade med 19,5 procent jämfört med jaktåret innan, vilket är en ytterligare indikation på en minskande älgstam.

Älgstammens minskning har lett till en ökad försiktighet bland älgjägarna i södra Sverige och flera områden har valt att reducera tilldelningen. Den reducerade tilldelningen har resulterat i färre timmar på älgjakt, vilket i sin tur lett till en rekordminskning i antalet obstimmar i älgobsen. Älgobsen är en av våra basinventeringar som bland annat genererar reproduktion och könsfördelning samt älgstammens utveckling över tid och färre obstimmar innebär en ökad osäkerhet i resultatet som förvaltningen i stor utsträckning är beroende av.

Lst-Moose

En upplevd och eskalerande problembild, oavsett landsdel, är olika uppfattningar om älgstammens numerär och utveckling. Detta medför svårigheter att nå samsyn mellan inblandade parter, vilka normalt är företrädare för skogsbruk, markägare respektive jägare. Införandet av Lst-Moose som underlag för älgstammens storlek har ännu inte fullt ut accepterats som ett gemensamt underlag för förvaltningen. En brist är avsaknaden av möjligheten till nedbrytning av tätheten från ÄFO-nivå till ÄSO-nivå. Vidare så förekommer diskussioner hur underlagen ska användas så till vida om medelvärdet ska nyttjas eller om andra data inom ramen för konfidensintervallet kan användas.

Förbundets analys är att ökade insatser behövs för att utveckla systemet, men inte minst förklara det. Här behöver SLU som huvudman och systeminnehavare förklara styrkor, begränsningar och hur resultat genereras. Då analyserna är komplicerade behöver denna förklaringsmodell förenklas för att kunna kommuniceras bland systemets aktörer. Vidare förekommer ett antal ÄFO:n där beräkningarna sticker ut och resultaten framstår som orealistiska. Förbundet gör bedömningen att dessa områden kännetecknas av att ha dåliga data för älgobsen. Med dåliga avses i detta fall få obstimmar. En tydlighet avseende kvaliteten i respektive områdes beräkningar hade varit bra. Sammantaget medför detta att behovet av kommunikation kring modellen är stort.

Registreringar av jaktområden

Förbundet har under perioden främst jobbat med rådgivning gentemot jägare och markägare vars marker berörs av omstruktureringar i ÄSO-strukturen. I flera län pågår fortsatt processer där större skogsägande bolag har för ambition att dra ur sina marker ur befintliga ÄSO:n för att bilda egna större enheter. De privata markägare som berörs erbjuds ofta att ingå i de enheter som bildas men splittringen av befintliga enheter och inarbetade samverkansstrukturer skapar ofta oro och frågor. Mycket av arbetet kopplat till registrering av områden rör rådgivning rörande alternativ och regelverk för att leda den fortsatta processen framåt. Inom ramen för älgförvaltning erbjuds fortsatt den kostnadsfria, interaktiva, kursen "Älgförvaltning" på E-jakt. Utbildningen syftar i hög grad till att få en inblick och förståelse för hur man bildar och driver ett ÄSO.

Antalet stödinsatser mot älgförvaltningen under andra halvåret 2022

I stödet mot älgförvaltning är fokus för insatserna älgförvaltningsstrukturen (ÄFO/ÄSO). Här har även insatser genomförts mer riktade mot jägare, företrädare för jord- och skogsbruk. Löpande dialog har även hållits med länsstyrelserna. I de flesta län har krävts fler sammankomster än vad avtalet stipulerar. Fysiska sammankomster dominerar, 80 procent är fysiska. Det kan troligen förklaras med att intresse och engagemang för denna förvaltning kräver en stor del fysiska möten.

ÖSTER MALMA MARS 2024

Öster Malma den dag som framgår av våra elektroniska underskrifter.

Anders Nilsson
Biträdande riks jaktvårdskonsulent

Anders Nilsson (Mar 25, 2024 15:26 GMT+1)

Mar 25, 2024

Åke Granström
Tf Generalsekreterare

Åke Granström (Mar 25, 2024 15:23 GMT+1)

Mar 25, 2024

Denna åiterrapportering har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Återrapportering Adaptiv klövviltförvaltning 2023

Final Audit Report

2024-03-25

Created:	2024-03-25
By:	Viktoria Andersson (viktorja.andersson@jagareforbundet.se)
Status:	Signed
Transaction ID:	CBJCHBCAABAAzq1y2LcGqm3U09Sm6yuus6kR0N-oD422

History

- Document created by Viktoria Andersson (viktorja.andersson@jagareforbundet.se)
2024-03-25 - 2:12:56 PM GMT
- Document emailed to Åke Granström (ake.granstrom@jagareforbundet.se) for signature
2024-03-25 - 2:14:11 PM GMT
- Email viewed by Åke Granström (ake.granstrom@jagareforbundet.se)
2024-03-25 - 2:23:28 PM GMT
- Document e-signed by Åke Granström (ake.granstrom@jagareforbundet.se)
Signature Date: 2024-03-25 - 2:23:47 PM GMT - Time Source: server
- Document emailed to anders.nilsson@jagareforbundet.se for signature
2024-03-25 - 2:23:48 PM GMT
- Email viewed by anders.nilsson@jagareforbundet.se
2024-03-25 - 2:25:03 PM GMT
- Signer anders.nilsson@jagareforbundet.se entered name at signing as Anders Nilsson
2024-03-25 - 2:26:21 PM GMT
- Document e-signed by Anders Nilsson (anders.nilsson@jagareforbundet.se)
Signature Date: 2024-03-25 - 2:26:23 PM GMT - Time Source: server
- Agreement completed.
2024-03-25 - 2:26:23 PM GMT